

ایلام

استان ایلام در جنوب غربی ایران، با مساحت ۲۰ هزار و ۱۳۳ کیلومتر مربع حدود ۲/۱ درصد از مساحت کل کشور را به خود اختصاص داده است. این استان از غرب با کشور عراق، از جنوب با استان خوزستان، از شرق با استان لرستان و از شمال با استان کرمانشاه همسایه است. مرکز استان ایلام، شهر ایلام است و شهرهای مهم آن عبارتند از: آبدانان، ایوان، دره شهر، دهلران، مهران.

فهرست وب سایت ها و خدمات الکترونیکی

موقعیت جغرافیایی

استان ایلام در منطقه ای کوهستانی و در حاشیه جنوب غربی رشته کوه زاگرس قرار گرفته است. بخش عمده این استان را مناطق کوهستانی و یا تپه های ماهوری تشکیل داده که با شیب تندی به دشتهای کم ارتفاع منتهی می گردد. به عقیده زمین شناسان، هر چند ناهمواری های این منطقه متعلق به رسوبات دوران اول تا چهارم زمین شناسی است ولی زمان شکل گیری آن به دوران دوم و سوم زمین شناسی می رسد. از مهمترین کوه های این استان می توان به «رشته کوه کبیرکوه» در شمال غرب و جنوب شرق، «کوه های مانشت» در شمال ایلام و بالاخره «کوه های شهان و بانکول» در شمال استان اشاره کرد.

استان ایلام به دلیل امتداد دو «رشته کوه موازی کبیر کوه و پشتکوه» از شمال تا جنوب شرقی به دو نیمه شرقی و غربی تقسیم شده است. از لحاظ شرایط آب و هوایی باید گفت؛ با این که استان ایلام جزو مناطق گرم کشور محسوب می شود ولی به دلیل اختلاف ارتفاع، اختلاف درجه حرارت و میزان بارندگی در بخش های شمالی، جنوبی و غربی از نظر آب و هوایی به سه منطقه تقسیم می شود: «منطقه سردسیری» شامل مناطق کوهستانی شمال و شمال غربی، «منطقه معتدل» و سومین منطقه، «منطقه گرمسیری» است که مشتمل بر مناطق غربی و جنوب غربی می شود.

در کل استان ایلام، دارای آب و هوای «بیابانی گرم» در جنوب و «نیمه مرطوب سرد» در ناحیه شمالی است که علت آن کوهستانی بودن آن است.

پیشینه تاریخی

براساس منابع تاریخی موجود، اقوام ایلامی شاخه ای از اقوامی بودند که حدود پنج هزار سال قبل از میلاد از آسیای میانه به ایران وارد شده و در جنوب غرب ایران امروزی ساکن شدند و توانستند دولتی مقتدر با قدمت سه هزار ساله - یعنی از سال ۳۵۰۰ قبل از میلاد تا ۶۴۵ قبل از میلاد تشکیل دهند.

ایلامیان دولت خود را که شامل: خوزستان، اطراف کوههای بختیار، لرستان، پشتکوه و انشان یا انزان فارس می شد همزمان با دولت سومری ها تشکیل دادند و شهر شوش را به عنوان پایتخت خود برگزیدند. در اوایل حکومت شهرهای اهواز و «خایدالو» یا همان خرم آباد امروز ج زو مهم ترین شهرهای آنان به حساب می آمد. اما بعدها، سرزمین تحت سلطه شان را تا نواحی مرکزی و شرقی ایران گسترش دادند.

ایلامیان کشور خود را «هلمتو» () یعنی «سرزمین خدا»، می نامیدند و در کتیبه های بابلی، عیلام را «آلامتو» یا «آلام» به معنای کوهستان یا «کشور طلوع خورشید» ذکر کرده اند. همچنین سومری های دشت نشین ناحیه بین النهرین، کشور ایلام را «ایلام» () به معنای «کشور کوهستانی» و اهالی آن را «ایلامی» یعنی «ساکنین مناطق کوهستانی» خطاب میکردند و اکدی ها هم نام ایلام را از سومری ها اخذ کردند .

دولت مقتدر ایلام، پس از ۳ هزار سال حکومت، بالاخره، در سال ۶۴۵ قبل از میلاد با حمله آشور بنی پال - پادشاه آشور - و دستگیری خوم بان کالداس - آخرین شاه ایلام - منقرض شد.

در دوران حکومت مادها، هخامنشیان، سلوکیان و اشکانیان، این سرزمین به جهت همسایگی باحوزه های همدان، کردستان، کرمانشاه، لرستان و از همه مهم تر قرار گرفتن در کنار شوش خوزستان امروزی - دارای آثاری و تمدن مهمی است. در عهد ساسانیان سرزمین ایلام امروزی را ایالت های «مهرجانفدق» و «ماسبدان» تشکیل داده بود که پس از تصرف اعراب، مسلمانان آن را «سرزمین جبال یا کوهستان» نامیدند. ایالت جبال که مرکز آن «سیمره» بود در دوران حکومت اعراب جزو یکی از سرزمین های تحت حکومتی بغداد و بصره درآمد و تا نیمه اول قرن چهارم هجری به حیات خود ادامه داد. ولی با وقوع زلزله در سال ۳۳۴ ه.ق ، این منطقه برای

همیشه از بین رفت و تا دوران قاجاریه اطلاعی از آن در دست نیست. اما در دوره قاجاریه با ورود «حسین قلی خان ابوقداره» به منطقه پشتکوه و پسرش «غلامرضاخان» بعنوان والی، بار دیگر این منطقه رونق گرفت.

اقوام و زبان

وقوع حوادث طبیعی و غیر طبیعی نظیر مرگ و میرهای ناشی از بیماریهای واگیر، خشکسالی، از بین رفتن مراتع، محصولات کشاورزی، تلف شدن دامها، جنگ ها و خونریزی های خارجی، داخلی و قومی و در نهایت سیاست های حکومتی طی چند قرن گذشته بیشترین تاثیر را در جابجایی گ سترده گروهی جمعیت های انسانی در این منطقه داشته است. با این وجود استان ایلام محل زندگی اقوام مختلفی همچون؛ لر، لک، کرد و عرب است که توانسته اند سالیان متمادی در ۲۰ حوزه ی فعلی ایلام با تعامل فرهنگی و زندگی مسالمت آمیز بر همدیگر تاثیرات فراوانی بگذارند.

اقوام لر : لرهای ساکن استان ایلام، بیشتر در شهرستان دره شهر و یا به صورت پراکنده در بخش هایی از شهرهای آبدانان و دهلران زندگی می کنند. این اقوام خود را به واسطه ی همجواری با استان لرستان، از ایلات وطوایف مختلف لرستان می دانند.

اقوام لک : از گروههای بزرگ و کوچکی تشکیل شده اند که در نقاط مختلفی از استان کرمانشاه و لرستان به صورت پراکنده زندگی می کنند. با این وجود مراکز عمده ی محل سکونت آنها در ایلام، منطقه ی هلیلان و زردلان در شمال استان است. عده ای آنها را لر و برخی از نژاد کردها می دانند.

اقوام کرد : جزو اقوام بسیار بزرگ ایرانی به شمار می آیند که در نواحی غرب و به ویژه استانهای کردستان، کرمانشاه و ایلام ساکن هستند. شهرستانهای ایلام، شیروان، چرداول، ایوان، قسمت هایی از دهلران، مهران و آبدانان، از مراکز عمده سکونت کردهای ایلامی است که به زبان کردی و گویش ایلامی سخن می گویند. آنها در گذشته مانند سایر گروه های استان زندگی کوچ نشینی داشتند، ولی امروزه به علت افزایش جمعیت، یکجا نشین شده اند و تعداد معدودی از آنان به شیوه گذشته زندگی می کنند. ایلام امروزی گرچه مدت ها جزوی از ولایت لرستان بود اما از دیرباز محل سکونت طوایف و قبایل کرد بوده است، به طوری که ۷۰ درصد از ساکنین آن را اقوام کرد تشکیل می دهند .

ساکنین استان ایلام به زبان کردی با دو لهجه «کردی فیلی» و «لک» صحبت می کنند که این زبان در شهرستان های استان به جهت وجود طوایف و ایلات مختلف با اندک تفاوتی در ادای الفاظ و کلمات تکلم می شود . لهجه ی «کردی فیلی» بیشتر در مرکز استان رایج می باشد و لهجه ی «کردی لک» اغلب در نواحی شرقی یعنی در شهرستانهای دره شهر، آبدانان و جنوبی در شیروان و چرداول مورد استفاده قرار می گیرد. واژه «فیلی» را کردهای ساکن عراق به مناسبت سلطه والیان لرستان موسوم به فیلی بر ایلام، رواج داده اند و دارای لهجه های گوناگونی هستند که مهمترین آنها عبارتند از :

ملکشاهی: در شهرستانهای ایلام و مهران

خزلی: در بخش های از شهرستان شیروان چرداول

آبدانانی : در شهرستانهای آبدانان، دهلران و دره شهر

ایلامی: در شهرستانهای ایلام، مهران، شیروان چرداول

قوم عرب : ایلامی های عرب زبان جزو آن دسته از مهاجران عربی هستند که در قرون گذشته و در پی تحولات سیاسی و عوامل مختلف دیگر به ایران وبه ویژه به نواحی جنوب غربی مهاجرت کرده اند و با عرب زبانان خوزستان نیز دارای رابطه ی خویشاوندی وقومی هستند. آنها هنوز به زبان عربی محلی سخن می گویند وعلیرغم تغییرات فراوان فرهنگی هنوز اکثر آنها سبیل های عمده فرهنگ خویش را مانند لباس، زبان، برخی رسوم حفظ کرده اند. این قوم به عنوان اقلیت در شهرستان های جنوبی و شرقی استان به صورت پراکنده ساکن هستند.

موقعیت اجتماعی و اقتصادی

بدلیل وجود چاه های نفتی، پالایشگاه های گاز، واحد پتروشیمی و شهرک های صنعتی در استان ایلام، ایلام جزو استان نفت خیز ایران محسوب می شود. این استان دارای ۱۱ درصد منابع گاز ایران است و روزانه ۱۵۴ هزار بشکه نفت خام از چاه های نفتی دهلران استخراج و از طریق لوله به پالایشگاه ها در جنوب ایران منتقل می کند.

اما با این وجود بیشتر فعالیت اقتصادی مردم این استان بر کشاورزی، دامداری و پرورش زنبور عسل متمرکز شده است. کشاورزی در اکثر نقاط استان به صورت سنتی انجام می شود. بدین صورت که مراحل مختلف آن از داشت، کاشت و برداشت با استفاده از اصول و روش های ابتدایی و سنتی صورت می گیرد و هم اکنون نیز بخش مهمی از درآمد و حتی اشتغال مردم استان در بخش کشاورزی متمرکز شده است. مهم ترین محصول کشاورزی استان، گندم است.

همچنین وجود کوهستان ها، جنگل ها، مراتع نسبتاً سرسبز، انواع گل و گیاه در بهار و تابستان و نیز وجود مناطق گرمسیری و سردسیری در مجاورت یکدیگر، بهترین شرایط را برای پرورش زنبور عسل فراهم آورده است اما در بخش صنعت، استان ایلام یکی از محروم ترین استان های کشور محسوب می شود. در این استان به علت شرایط خاص اقتصادی و اجتماعی، از دیرباز، صنایع، به ویژه صنایع نوین کارگاهی، رونق چندانی نیافته است. بخش صنعت سهم بسیار ناچیزی از اشتغال را نسبت به بخش خدمات و کشاورزی به خود اختصاص داده است. صنعت استان ایلام عمدتاً در صنایع خانگی و کارگاهی خلاصه می شود و صنایع دستی آن عبارتند از: قالی و قالیچه

جاجیم، خورجین، سیاه چادر، رسن، نمد، گیوه و گلیم که با توجه به فراوانی مواد اولیه مانند پشم و موی بز تولید آن ها از گذشته های دور رایج بوده است

منابع معدنی استان نیز منحصر به منابع رسوبی است و به طور عمده شامل کانی های غیرفلزی می شود. تاکنون ذخایر مواد معدنی فلزی در استان شناخته نشده است ولی استان ایلام دارای ذخایر نفت و گاز غنی است البته در آخر باید این نکته را اضافه کنیم که؛ باتوجه به گشایش مرز عراق در شهرستان مهران امکان توسعه تجارت و توریسم بین المللی و ترانزیت کالا و مسافر بیشتر شده است

غذاهای محلی

کشک دو، آش ترخینه، شله، جوجگ او، تماته او، لوبیا پلو، خاینه، قارچک، شله امیری، بابایاری، پرشکه، آب گوشت بامیه، قله ماسوا، سختی، کفته سیرابی، مکش، جگروز

سوغات

بخش شیرینی : انواع شیرینی بژی بر ساق، شیرینی کله کنجی، شیرینی کاک، شیرینی گمگه، حلوای بگل که ترکیبی از پودر کشک و خرما است

بخش کشاورزی : کنجد، گردو، سقز محلی از صمغ درخت بنه

بخش دامداری : روغن حیوانی معروف به روغن کرمانشاهی، کره محلی، کشک، عسل کوهی مربوط به مناطق سورگه و شلم

بخش صنایع دستی : جاجیم، نمد مالی، گیوه

جاذبه های طبیعی

ایلام : آبشار اما، آبشار چم آو، آبشار سرطاف، آبشار گچان، تالاب زمزم، تالاب چکر، دره ارغوان، دامنه های کوه قلاقیران، غار تایه گه، غار زینه گان

آبدانان : دریاچه دوقلوی سیاه گاو آبدانان، دامنه کوه اناران، دامنه کوه کبیرکوه، دریاچه سیاه گاو، حاشیه رودخانه سیاه گاو، غار مراژه، مناظر طبیعی سراب آبدانان

ایوان : قنات سراب ایوان، غار طلسم ایوان، غار انفجاری

دهلران : آبشار آب طاف، دامنه های دینار کوه، چشمه آب گرم، حاشیه رودخانه آب دره جکه، حاشیه رودخانه آب مورموری، حاشیه رودخانه آب سارکوه، چای قره تپه، غار خفاش

دره شهر : آبشار آب آسیاب، آبشار ماربره، تنگ بهرام چوبین، تنگ ماژین، حوضچه آب زمزم، غار کول کنی در طبیعت کبیرکوه در کنار رود سیمره

مهران : دامنه کوه کلک، حاشیه رودخانه پالشک آب، غار زینه گان یا غار بهشت

ایلام : تپه ورده کبود، تفرجگاه های جنگلی مله پنجاو، حاجی بختیار و آبزا، منجیل و میان تنگ، سنگ نبشته
قلعه والی، قلعه والی در تپه چقامیرگ، قلعه قیران، قلعه اسماعیل خان، قلعه تاریخی چورا، قلعه کنجانچم، موزه
مردم شناسی

آبدانان : انبارهای هزار در آبدانان، زیارتگاه سید صالح الدین، قلعه تاریخی پشت قلعه، قلعه هزارانی، مسجد جامع

ایوان : آتشکده سه پا، مسجد جامع

دهلران : آتشکده میمه، تپه علی کش، تپه موسیان، تپه محمد جعفر، تپه مراد آباد، سنگ نوشته میمه، شهر تاریخی سمیره، قلعه شیخ، قلعه پاقفله، قلعه کره چکا، قلعه انجیر، موزه حیات وحش و تاریخ طبیعی.

دره شهر : آتشکده دره شهر، آسیاب آبی در روستای شیخ مکان، آثار خرابه های شهر سمیره، قصرها و بازارهای تاریخی، آثار تاریخی پل گاومیشان، تپه باستانی تیغن، زیارتگاه جابر انصاری، زیارتگاه بابا سیف الدین، زیارتگاه امام زاده صالح، چهار طاقی دوران ساسانی، قلعه و شهر تاریخی ماژین، قلعه پوراشرف، قلعه زینل یا زبیده، قلعه جهانگیرآباد، قلعه پنج برادر مورموری یا قلعه تاجمیر، قلعه ارمو، قلعه میرغلام هاشمی، موزه دره شهر.

مهران : آتشکده متعلق به دوره ساسانیان، امام زاده علی صالح، امام زاده سید حسن، بقعه پیر قتال، تپه باستانی

چغا آهوان و چغا گلان، زیارتگاه سید محمد عابد، سنگ نبشته دوره آشوری، کتیبه تخت خان، قلعه زمستانی
والی معروف به کنجانجم، موزه دفاع مقدس